

гірничо-збагачувальний комбінат» надано 41 000 грн. для придбання демонстраційного обладнання для кабінету «Технології та комплексної механізації гірничих робіт», 1 000 000 грн. у вигляді лабораторного обладнання для навчально-практичного центру електротехнічних технологій; АТ «Криворізький залізрудний комбінат» виділено 30 100 грн., які витрачено на придбання друкуючого пристрою, телевізора, засобів індивідуального захисту, будівельних матеріалів.

Однак, ураховуючи надскладні обставини воєнного часу та зацікавленість підприємств-замовників робітничих кадрів у формуванні висококваліфікованого кадрового потенціалу, значні перешкоди у впровадженні елементів дуальної форми навчання та підвищенні показників якості підготовки майбутніх фахівців в умовах підприємства вбачаємо у перегляді вікових обмежень при здобутті технологічно складних професій (18 років) та перенавчанні наставників на підприємствах, які матимуть досвід психолого-педагогічної підготовки, що стане предметом наших подальших досліджень.

УДК 338.246.025:37.014.5

Роман Фриз

аспірант Інституту професійної освіти НАПН України,

<https://orcid.org/0009-0006-1902-3634>,

e-mail: roman.fryz@gmail.com

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ МОДЕЛІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА У СФЕРІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Анотація. Визначено концептуальні підходи побудови моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти: мета партнерства, принципи співпраці, інституційні рамки та соціальна значущість результатів. Встановлено взаємозв'язок між проблематикою, концепцією побудови та практичним впровадженням такої моделі. Наголошено на ключових елементах концептуальних підходів.

Ключові слова: професійна освіта, державно-приватне партнерство, модель, концептуальні підходи, проблематика.

CONCEPTUAL APPROACHES TO MODELING PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIPS IN VOCATIONAL EDUCATION

Roman Fryz,
postgraduate student of the
Institute of Vocational Education of the NAES of Ukraine

Abstract. The conceptual approaches to modelling public-private partnerships in vocational education, such as the purpose of partnership, principles of cooperation, institutional framework and social significance of the results, are defined. The relationship between the issues, the concept of creation and the practical implementation of such a model is established. Attention is focused on the main components of conceptual approaches.

Keywords: vocational education, public-private partnership, model, conceptual approaches, issues.

Актуальність побудови ефективної моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти значно зростає в сучасних складних умовах. Це партнерство дозволяє державі та бізнесу об'єднати зусилля для розвитку системи професійної освіти, її адаптації до сьогоденних викликів та потреб, сприяючи відновленню інфраструктури, економіки України та забезпеченню сталого розвитку.

У конструюванні моделі державно-приватного партнерства можна виділити науково-ціннісний та практично значущий аспекти. Практичне впровадження моделі партнерства втілюється у реалізації конкретних проєктів державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти й надає можливість оцінити ефективність моделі партнерства, порівнюючи прогнозовані та фактичні результати співпраці. Наукова цінність моделювання полягає у розкритті проблематики державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти як явища чи процесу. Проблематика побудови моделі включає реальні виклики та бар'єри, які існують у співпраці державного та приватного партнерів. У відповідь на ці виклики формуються концептуальні підходи. Концептуальні підходи – це способи, які визначають, як моделювання може врахувати та подолати наявні проблеми розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти. Водночас після впровадження моделі можна виявити нові проблеми, що сприятиме подальшому вдосконаленню концепції.

Отже, між проблематикою, концепцією побудови та практичним впровадженням моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти існує циклічний взаємозв'язок.

3. Рябова визначає модель державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти як «структуризацію процесу та визначення необхідних умов взаємодії закладу освіти та приватних організацій, в якій відображається її концептуальна основа й описання соціально значущого результату, що отримується в майбутньому при заданих умовах». Така модель розглядається як «концептуальний та структурований опис способу розв'язання поставлених завдань й отримання запланованого результату». (Рябова, 2022, с. 248) Ці два аспекти забезпечують гармонійне поєднання теоретичних основ і практичної реалізації партнерства. Концептуальний опис наголошує на стратегічному узгодженому баченні моделі партнерами, що робить її основою для розробки конкретних механізмів співпраці. Структурований опис конкретизує, як саме модель функціонуватиме. Це деталізований поділ моделі на складові частини, що відповідають за певні аспекти співпраці. На думку З. Рябової, структура моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти має такі блоки: аналітичний (ризики); цільовий; концептуальний (проектний); ресурсний; процесуальний (умови); результативний; презентаційний (Рябова, 2022, с. 248).

Відповідно до цього, достатня деталізація усіх структурних блоків моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти є одним із концептуальних підходів побудови моделі. Кожен структурний блок повинен бути не лише описаний, але й адаптований до конкретних умов функціонування професійної освіти, відображати особливості співпраці. Також, деталізація сприятиме виявленню ключових проблем, що супроводжують реалізацію таких партнерств.

До концептуальних підходів побудови моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти можна віднести: мету партнерства, принципи співпраці, інституційні рамки та соціальну значущість результатів.

Мета партнерства виступає фундаментальним елементом, що формує логіку й структуру взаємодії між державним та приватним сектором у сфері професійної освіти. При ініціюванні співпраці, кожен із партнерів має свої власні цілі та інтереси, проте на їх перетині виникає спільна мета, яка стає основою для реалізації державно-приватного партнерства.

Приватний сектор має вагомі стимули для участі в партнерстві, зокрема через попит на кваліфіковану робочу силу або з метою просування власної продукції. Інший тип партнерства передбачає участь роботодавців у розробці змісту та системи професійної освіти, зокрема через регіональні ради та робочі групи (Public-private

partnerships for skills development a governance perspective, 2021, с. 12). Державний сектор (представлений закладом професійної освіти) має за мету підвищити якість освітньої діяльності, яка визначається як рівень організації, забезпечення та реалізації освітнього процесу, що забезпечує здобуття особами якісної освіти (Про освіту, 2017, п.п. 30 ч. 1 ст. 1).

Отже, спільною метою співпраці державного та приватного партнерів у сфері професійної освіти є підвищення якості професійної підготовки (Radkevych, 2024, с. 6), формування конкурентоспроможного фахівця (Рябова, 2022, с. 248).

Принципи співпраці. В. Радкевич характеризує принципи державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти як «визначену систему вихідних положень, вимог до співробітництва сторін партнерства, виконання яких забезпечує необхідну його ефективність» (Radkevych, 2022, с. 106) та відносить до таких принципи інтегративності, співробітництва й пошуку компромісів, соціального партнерства, зв'язку теорії з практикою і продуктивною діяльністю, децентралізації управління, рівноправності партнерів; узгодження інтересів сторін партнерства, соціальної відповідальності, бенчмаркінгу; спільного фінансування, розподілу ризиків між партнерами (Radkevych, 2022, с. 111).

Під час підготовки, реалізації та оцінки ефективності проєктів державно-приватного партнерства усі ризики підлягають обов'язковій ідентифікації, оцінці та розподілу між державним і приватним партнерами залежно від спроможності контролювати, управляти та/або запобігати виникненню такого ризику (Методика виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними, 2015, п. 5, 6; Порядок проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства, 2020, абз. 15 п. 6, абз. 17 п. 8, пп. 3 п. 14). Виявлення, розподіл та управління ризиками є складним процесом, що вимагає від керівників закладів професійної освіти володіння відповідними компетентностями. Тому, не виключено, що у результаті суб'єктивної оцінки управлінських ризиків, керівник закладу професійної освіти з мотивів обережності відмовиться від участі в проєкті державно-приватного партнерства. Ця проблема вимагає окремого дослідження для напрацювання концептуального підходу її вирішення, яке, зокрема, може полягати у підвищенні кваліфікації керівників закладів професійної освіти, розробці методичних посібників, взірцевих документів, або, як пропонує С. Кравець – створення дорадчо-консультативних, консалтингових центрів для надання організаційної та методичної

допомоги закладам професійної освіти, приватним партнерам, які прагнуть розвивати співпрацю на засадах партнерства (Кравець, 2022, с. 132).

Інституційні рамки передбачають врахування чинних нормативно-правових умов при конструюванні моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти та пропонує шляхи їх вдосконалення. Також цей компонент визначає роль та відповідальність кожного учасника партнерства. Відповідність моделі партнерства законодавству є критично важливим для її практичного впровадження та забезпечує захист інтересів усіх учасників, прозорість, уникнення конфліктів інтересів і корупційних ризиків, підтримку державної політики у сфері професійної освіти.

Відповідно, наразі в Україні можливою є побудова моделі контрактної (на основі договору) форми державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти (Про державно-приватне партнерство, 2010, абз. 2, ч. 1, ст. 1), що є обмеженням у порівнянні з досвідом державно-приватного партнерства країн Європи, де поширені інституційна та інші форми державно-приватного партнерства.

На необхідності вдосконалення нормативно-правової бази щодо розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти наголошують В. Радкевич (Radkevych, 2024, с. 13), С. Кравець (Кравець, 2022, с. 132).

Соціальна значущість результатів. Впровадження моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти, попри досягнення партнерами визначеної мети, повинно давати позитивний соціальний ефект. До соціально-значущих результатів можна віднести:

збалансоване задоволення потреб ринку праці, підвищення рівня працевлаштування випускників. Партнерство сприяє підготовці конкурентоспроможних фахівців, які володіють необхідними навичками та компетенціями, що відповідають сучасним технологіям і вимогам роботодавців. (Lulko, 2024, с. 160, 163) Це підвищує рівень зайнятості та добробуту громадян;

зменшення бюджетних витрат на реалізацію програм професійної освіти (Lulko, 2024, с. 163). Приватний сектор не лише інвестує кошти, а й здатний на ефективніше управління проєктами, що дозволяє уникнути непродуктивних витрат. Також, навчання в умовах реального виробничого середовища дозволяє знизити витрати роботодавців і держави на перепідготовку кадрів після завершення формальної освіти;

зміцнення зв'язків між професійною освітою і приватним бізнесом (Lulko, 2024, с. 163). Завдяки партнерству бізнесу та

закладів професійної освіти навчальні програми адаптуються до сучасних потреб ринку праці, що зменшує проблему невідповідності між навичками випускників і потребами роботодавців. Участь бізнесу у професійній освіті, особливо у локальних проєктах, сприяє економічному розвитку регіонів, створенню робочих місць;

підвищення рівня доступу до якісної освіти. Розширення можливостей для здобуття професійної освіти, зокрема через модернізацію матеріально-технічної бази навчальних закладів, впровадження інноваційних методик та актуальних навчальних програм.

Соціальна значущість результатів реалізації моделі державно-приватного партнерства виходить за рамки індивідуальних вигод партнерів. Вона забезпечує розвиток людського капіталу, сприяє економічній стабільності та розв'язанню соціальних проблем, підвищуючи якість життя у суспільстві.

Таким чином, концептуальні підходи виступають інструментом, що дозволяє структурно осмислити та подолати проблематику побудови моделі державно-приватного партнерства у сфері професійної освіти. Вони забезпечують теоретичне підґрунтя для розробки практичних рішень і створення ефективної моделі, здатної адаптуватися до сучасних викликів.

Список посилань

- Lulkova, J. (2024). Public-private partnership models in the professional training of specialists for the contemporary labor market needs. *Professional Pedagogics*, 1(28), 159–166. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2024.28.159-166>
- Public-private partnerships for skills development a governance perspective (Summary note). (2021). European Training Foundation. https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/2021-04/ppps_for_skills_development_summary_note_2.pdf
- Radkevych, V. (2022). Development principles of public-private partnerships in vocational education and training in the postwar period. *Professional Pedagogics*, 2(25), 104–114. <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/810/1036>
- Radkevych, V. (2024). Public-private partnership in the field of vocational education: A development roadmap. *Professional Pedagogics*, 2(29), 3–20. <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/1/article/view/946/1301>

- Кравець, С. Г. (2022). Нормативно-правове забезпечення розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. *Професійна педагогіка*, 1(24), 127–137. <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.127-137>
- Методика виявлення ризиків здійснення державно-приватного партнерства, їх оцінки та визначення форми управління ними, Постанова Кабінету Міністрів України № 232 (2015) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/232-2011-п#Text>
- Порядок проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства, Постанова Кабінету Міністрів України № 384 (2020) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2020-п#Text>
- Про державно-приватне партнерство, Закон України № 2404-VI (2010) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
- Про освіту, Закон України № 2145-VIII (2017) (Україна). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Рябова, З. В. (2022). Модель розвитку державно-приватного партнерства у сфері професійної (професійно-технічної) освіти. У *Професійна освіта для сталого розвитку: Виклики в умовах воєнного стану, результати і перспективи* (с. 246–249). ІПО НАПН України. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/734235/1/Рябова_tezy.pdf